

VITA DE VIE ȘI VINUL ÎN TRADIȚIA BISERICII ORTODOXE

Boris GAINA, academician-coordonator,

Secția Științe Agricole, AȘM

Ciprian GRĂDINARU, arhimandrit,

duhovnic al Mănăstirii Sihăstria

din România

Tudor GUZUN, profesor de istorie,

președintele Asociației Obștești

„Christdar”

GRAPE-VINE AND WINE IN THE ORTHODOX CHURCH TRADITION

The author examines a matter of biblical sources feeding the traditions of grape-vine cultivation, wine production and use in our ancient church. The Great Father of Romania, the late Ilie Cleopa, Archimandrite at the Sihastria Monastery from the Neamt Mountains, comes with a clarification in this regard: Our faith is like a well-cultivated vine.

Calea, Adevărul și Viața – aceasta-i chintesența credinței creștine. Din momentul botezului, omul ajunge a fi mădular al Bisericii Ortodoxe, începând să-și desăvârșească calea spre Mântuire. Dobândirea virtuților creștine devine o necesitate organică a sufletului său. Este ca un urcuș pe o pantă abruptă, ce dăinuie întreaga sa viață. Totul este incert, numai credința pâlpaie în suflet luminându-i calea spre adevăr, curățenie și sfințenie.

Creștinul ortodox poate fi lesne asemănat cu vița de vie ale cărei roade sunt toate de folos. În primul rând strugurii, din care obținem acel chihlimbar minunat numit *vin* ce ne bucură inima, ne luminează chipul, ne întărește sănătatea trupească și cea sufletească. Urmează frunzele, din ele gospodinele noastre fac sarmale deosebit de gustoase. Apoi vițele curățate și uscate, care ne încălzesc și ne ajută la prepararea hranei, mai ales la noi la țară. Tescovina se utilizează la producerea basamacului. Acesta, fiind consumat cu măsură, este asemenea unui medicament. Rămășițele se dau la animale sau îngrășă pământul istovit de rod.

În cele ce urmează vom examina o chestiune ce ține de sursele biblice care alimentează tradițiile cultivării viței de vie, a producției și utilizării vinului

în Biserica noastră strămoșească. Marele Duhovnic al României, regretatul Ilie Cleopa, arhimandrit la Mănăstirea Sihăstria din munții Neamțului, vine cu o precizare în această privință: *Credința noastră este asemenea unei vițe de vie bine și frumos îngrijite. Noi, călugării, suntem acei haragi uscați, care susținem această vie.*

Vom încerca să parcurgem istoricește drumul viței de vie și al vinului în retrospectivă biblică și a revelației divine, vița de vie și vinul fiind două simboluri inseparabile în tradiția ortodoxă.

Înconjurat-am și am jertfit în cortul lui jertfă de laudă. Îl voi lauda și voi cânta Domnului (Ps. 26; 11) Cu acest verset din *Psalmii regelui David* să începem a depăna cursul firesc al descoperirii viței de vie și utilizării vinului în Biserica Ortodoxă.

Vom începe cu Legea Veche – Vechiul Testament, de unde vom afla cum a fost descoperită vița de vie. Se cunoaște cu exactitate, când protopărintele nostru, Sfântul Noe, a aflat vița de vie – în 2243, Anul Potopului, potrivit Hronografului.

La 9 ani după Potop, Noe a răsădit via și vin din struguri storcând și gustând și cea prea aleasă băutură văzând-o cu gust și sănătoasă și veselitoare, mai întâi a adus-o lui Dumnezeu spre jertfă (ca și cum mai înainte proroceste închipuind cea fără de sânge jertfă care avea să fie în Darul cel Nou întru care acum, prin chipul vinului, se săvârșește de viață făcătorul Sângele lui Hristos).

Dar nu Noe a fost răsăditor al viei, ci din început era de Dumnezeu zidit vinul, spre sănătatea și veselia oamenilor, precum și celelalte doftorii, din pământ de Dumnezeu sunt zidite. Fiindcă și vinul doftorie aleasă este stomacului, drept aceea și Apostolul către Timotei grăiește: Să nu bei apă, ci puțin vin să obișnuiești pentru stomacul tău și pentru cele dese slăbiciuni ale tale. (I Tim. 5,23)

Noe a aflat el dintâi vinul prin binecuvântarea de la Dumnezeu. Răsădind vița, a adăpat-o pe ea cu sânge de la 4 viețuitoare, jungănind: un leu, un porc, un miel, o maimuță și, *ca și cum ar fi luat vița putere din singiurile juvinelor acelora, ca adică să lucreze năravurile lor întru cei ce beau vinul.*

Și se vede întru cei ce se îmbată de vin, că unii asemenea sunt ca leul: iuți, cumpliți, îndrăzneți, vrând să se apuce și să se bată cu oricine.

Alții de asemenea cu porcii: puturoși, mârșavi, în noroi ca și porcii tăvălindu-se.

Alții se aseamănă cu mielul: blânzi, smeriți, rugându-se lui Dumnezeu cu umilință.

Iar unii se aseamănă cu maimuța: glumesc, râd, se marghiolesc și multe fără rușine fac.

Însă acestea nu ca niște adevărate, ci ca niște ghicituri politicești, să se socotească de celi politicești.

Iar noi să ne gândim, că tot cel ce batjocorește greșeala altuia, singur nu va scăpa de batjocură, căci pentru al său păcat, înaintea altora se va muștra și de rușine se va umplea. De ce se impune această impetiență? Deoarece îmbătându-se de vin, protopărintele nostru Noe a adormit lăsându-și văzută goliciunea. Iar unul din cei trei fii ai săi, cu numele de Ham, a râs și ducându-se a spus fraților săi, lui Sem și Iafet, ocărând goliciunea tatălui său. Deci aceia defăimându-i nebunia lui luară o haină și punând-o pe amândouă umerele sale, au mers căutând înapoi și au acoperit goliciunea tatălui lor, avându-și fețele lor întoarse și nu văzură goliciunea tatălui (Hronograf).

Să lămurim puțin semnificația numelor tatălui și fiilor săi. Numele protopărintelui nostru Noe se înțelege ca „odihnă”, al celui mai mare fiu Sem se tâlcuiește în limba evreiască ca „slavă” sau „nume slăvit”. Ham se cheamă „fierbințele și negreață”. Iar Iafet se numește „lărgime sau covârșire”.

După ce s-a trezit Noe de vin și înțelegând ce se făcuse a blestemat pe Ham și ful acelaia Canaan și întru tot neamul ce avea să iasă dintr-însul și l-a vorbit pe dânsul fraților săi, ca să le fie lor slugă. Iar pe Sem și Iafet și pe neamurile ce aveau să fie dintru aceia i-a binecuvântat. Aceasta a însemnat că seminția lui Sem va fi preoțească, iar seminția lui Iafet stăpânitoare. Astfel trezirea după vin a lui Noe a impus o rânduială ierarhică între cei trei fii ai săi, care trebuie a fi respectată cu strictete (Hronograf).

Demn de amintit că lui Sem i-a revenit Asia, lui Ham – Africa, iar lui Iafet – protopărintele binecuvântat al neamului nostru – i s-a dat ca moștenire Europa.

Au trecut ani și ani. Aproape în toate prorocirile Vechiului Testament ca un fir roșu trec din secol în secol metaforele cu vița de vie și vinul ca băătură binecuvântată de Dumnezeu. Așa ajungem la Împăratul David, din seminția căruia s-a născut Maica Domnului, iar prin ea, Logosul – Cuvântul lui Dumnezeu – Iisus Hristos.

Fiind insuflat de Duhul Sfânt, acest vrednic împărat a ticluit 150 de psalmi, care sunt liniștea sufletului, răsplătitorii păcii, potolitorii gălăgiei și al valului gândurilor. Ei fac să slăbească mânia sufletului și înfrânează patimile; sunt tovarășii prieteniei, apropierea celor care stau departe, împacă pe cei ce-și poartă vrăjmășie. Psalmii sunt creșterea pentru cei care propășesc pe calea virtuții și sprijin pentru cei care merg pe calea desăvârșirii.

Glas al Bisericii, psalmii înveselesc sărbătorile asemenea vinului bun și fac să se nască în inima credincioșilor dorul după Dumnezeu. Din ei înveți măreția bărbăției, puterea dreptății, însemnătatea înfrânării, desăvârșirea judecății, chipul în care trebuie să se rabde și tot ceea ce se poate spune despre lucrurile cele bune. Aici se regăsește teologia desăvârșită, aici prezicerea venirii în trup a Domnului Hristos, aici amenințarea judecății cele veșnice, aici nădejdea Învierii, aici teama de iad. Aici făgăduința mării ce ne așteaptă, precum și dezvăluirea tainelor celor nepătrunse. Toate se găsesc adunate aici, în Cartea Psalmilor, întocmai ca într-o comoară inestimabilă care este pusă la îndemâna tuturor. Din această comoară, Cartea Psalmilor de Împăratul David, vom culege strugurii versetelor legate de cultura viței de vie și a vinului.

Dat-ai veselie în inima mea, mai mare decât

Mihai Potârniche. Zăicani, Râșcani, 2008

veselia pentru rodul lor de grâu, de vin și de untdelemn ce s-au înmulțit.

Cu pace așa mă voi culca și voi adormi, că Tu, Doamne, îndeosebi și întru nădejde m-ai așezat. (Ps. 4; 7, 8)

Domnul este partea moștenirii mele și a păharului meu. (Ps. 15; 5)

Gătiti-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu și păharul Tău este adăpându-mă ca un puternic. (Ps. 22; 6)

Paharul este în mâna Domnului, plin cu vin curat bine-mirositor; și-L trece de la unul la altul, dar drojdia lui nu s-a vărsat: din ea vor bea toți păcătoșii pământului. (Ps. 74)

Via din Egipt ai mutat-o, izgonit-ai neamuri și ai răsădit-o pe ea. (Ps. 79; 9)

Cale a făcut înaintea ei și ai răsădit rădăcinile ei și s-a umplut pământul. (Ps. 79; 10)

Umbra ei și mlădițele ei au acoperit cedrii lui Dumnezeu. (Ps. 79; 11)

Întins-a vițele ei până la mare și până la râu lăstarele ei. (Ps. 79; 12)

Pentru ce au dăruit gardul ei și o culeg pe ea toți cei ce trec pe cale? (Ps. 79; 13)

A stricat-o pe ea mistrețul din pădure și porcul sălbatic a păscut-o pe ea. (Ps. 79; 14)

Dumnezeul puterilor, întoarce-te dar, caută din cer și vezi și cercetează via aceasta. (Ps. 79; 15)

Și desăvârșește pe ea, pe care a sădit-o dreapta Ta, și pe Fiul omului pe care L-ai întărit Ție. (Ps. 79; 16)

Arsă a fost în foc și smulsă, dar de cercetarea feței Tale ei vor pieri. (Ps. 79; 17)

Să fie mâna Ta peste bărbatul dreptei Tale și peste Fiul omului pe care L-ai întărit Ție.” (Ps. 79; 18)

Ca să scoată pâine din pământ și vinul veselește inima omului. (Ps. 103; 16)

Ca să veselească fața cu untdelemn și pâinea inima omului o întărește. (Ps. 103; 17)

Și a bătut viile lor și smochinul lor și a sfărâmat pomii hotarele lor. (Ps. 104; 32)

Și au semănat țarine și au sădit vii și au strâns belșug de roade. (Ps. 106; 37)

Femeia ta ca o vie roditoare în laturile casei tale; fiii tăi ca niște vlăstare tinere de măslin, împrejurul mesei tale. (Ps. 127; 3).

Tâlcuirea Psalmilor

Fiecare din Psalmii respectivi conțin un mesaj duhovnicesc concret:

Ps. 14. Acest psalm prevede învierea din morți, care aparține veacului ce avea să vină și alcătuiește sfârșitul acestui veac.

Ps. 15. După conținut acest psalm este prorocesc, mesianic. Prorocul prevede aici suferințele și

Învierea Stăpânului și mântuirea celor ce cred în El.

Ps. 22. Anunță despre Păstorul Bland al oilor cuvântătoare, adăpându-i și hrănindu-i pe toți credincioșii cu Trupul și Sângele Său.

Ps. 74. Conține prorocirea despre Judecata dreaptă a lui Dumnezeu și pre-anunță pieirea viclenilor, întru păstrarea năzuințelor curate și sănătoase.

Ps. 79. Prezice mântuirea tuturor de către Domnul nostru Iisus Hristos și cu ce cuvinte trebuie de milostivit Domnul ca să ne ierte pe noi.

Ps. 103. Ne învață cum trebuie să-L slăvim pe Creator, descrie binefacerile Divine și arată că Dumnezeu prin toate este Creator și Conducător.

Ps. 104. Prorocul arată răzbunarea pentru nerecunoștință și preîntâmpină să nu mergem pe un drum cu nerecunoșcătorii.

Ps. 106. Anunță mântuirea tuturor oamenilor, de aceea cea mai mare parte a prorociei se referă la noi creștinii și nu către iudei.

Ps. 127. Cei care vor urma Poruncile Domnului vor fi răsplătiți de succesele lor prin fericire familială.

Așa erau simbolizate vița de vie și vinul în Vechiul Testament.

Odată cu nașterea Domnului nostru Iisus Hristos în lume se instaurează legea harului și a iubirii, Legea veche fiind împlinită cere jertfa iubirii față de Dumnezeu și aproapele său.

Cunoaștem din istoria creștinismului, că Sfântul Ioan Botezătorul, aflându-se în temniță din ordinul regelui Irod, de câteva ori l-a întrebat pe Iisus Hristos: *Tu, ești Acela, care trebuie să vină, sau altul?* – la care Iisus i-a răspuns ferm: *Da, Eu sunt Acela, care a fost trimis de Tatăl.*

În asemenea circumstanțe a fost benefică și binevenită prima minune a Mântuitorului – prefacerea apei în vin la Nunta din Cana Galileii. Să urmărim textul:

Și a treia zi s-a făcut nuntă în Cana Galileii și era și mama lui Iisus acolo.

Și a fost chemat și Iisus și ucenicii săi la nuntă.

Și sfârșindu-se vinul a zis mama lui Hristos către El: nu mai au vin.

A zis ei Iisus: Ce ne privește pe mine și pe tine, femeie? Încă n-a venit ceasul Meu.

Mama Lui a zis celor ce slujeau: Faceți orice va spune.

Și erau acolo șase vase de piatră, puse pentru curățirea Iudeilor, care luau câte două sau trei vedre.

Zis-a lor Iisus: Umpleți vasele cu apă. Și le-au umplut până sus.

Și le-au zis: Scoateți acum și aduceți nunului. Iar ei i-au dus.

Și când nunul a gustat apa care se făcuse vin și

nu știa de unde este, ci numai slujitorii, care scoaseră apa știa, a chemat nunul pe mire.

Și i-a zis: orice om pune întâi vinul cel bun și când se amețesc, pune pe cel mai slab.

Dar tu ai ținut vinul cel bun până acum.

Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii și Și-a apărât slava Sa; și ucenicii Săi au crezut în El. (Evangelhia după Ioan, Capitolul 2; 1-11)

De aici rezultă că apa este simbol al harului și curățirii, iar vinul devine după această minune săvârșită de Iisus Hristos, simbol al iertării păcatelor și mântuirii de rând cu pâinea noastră cea de-a pururea...

Așa se începe era nouă a creștinismului ce dănuie mai mult de două mii de ani. Câți adversari au tăgăduit Sfințenia și Dumnezeirea lui Iisus Hristos? Mulți, dar zadarnic le-au fost eforturile. Sângele nevinovat al martirilor întru Hristos a făcut ca via să rodească continuu strugurii vieții veșnice.

Din *Noul Testament*, și mai ales din cele 4 *Evangelhii*, am semnat importanța acestei culturi și al produsului ei – vinul – printr-un șir de simbolizări:

- Ca vița de vie să poată crește, ea trebuie să fie înrădăcinată în pământ.

Tot așa și sufletul trebuie să fie înrădăcinat în Împărăția duhovnicească, cerească, pentru că acesta este pământul lui, în care se înrădăcinează și din care crește.

- Ca vița de vie să poată crește, trebuie să fie adăpată cu apă.

Tot așa și sufletul trebuie să fie adăpat cu harul Duhului Cel Sfânt, ca să fie sănătos și puternic.

- Ca vița de vie să poată aduce roadă, trebuie să aibă lumină și căldură de la Soare.

Tot așa și sufletul trebuie să fie luminat și încălzit de Dumnezeu Cel viu și de-viață-Făcător, să trăiască, să crească și să aducă roadă.

Strugurii și smochinele, spinii și ciulinii sunt simboluri ale oamenilor, respectiv, buni și vicleni. *Au doară vor culege din spini struguri sau din ciuline smochine? Nu, ci din viță și din smochin se culege rod bun, iar din spini și ciulini rod rău. Așa că tot pomul bun roade bune face, iar pomul putred roade viclene face. Nu poate pomul bun să facă roade viclene, nici pomul putred să facă roade bune. Deci tot pomul care nu face roadă bună se taie și în foc se aruncă. Pentru aceea, din roadele lor veți cunoaște pre dânșii. (Mat. 7:16-20)*

Iar vița de vie este simbol al lui Hristos, iar mlădițele – simbol al celor ce Îl urmează.

Eu sunt vița, voi mlădițele, a grăit Domnul către ucenicii Săi. Vița de vie este în parte văzută și în parte ascunsă. La fel și Fiul lui Dumnezeu: în parte

cunoscut și în parte necunoscut. Fără viță mlădițele nu pot nici să crească, nici să aducă roadă. De aceea a mai zis El: *Fără de mine nu puteți face nimic*. Oamenii buni iau din Hristos sevă de viață. Iar oamenii vicleni se rup de Hristos, drept pentru care se usucă și rămân sterpi ca niște mlădițe ce sunt tăiate. Ca atare, cei dintâi vor rămâne ca niște mlădițe roditoare, iar ceilalți vor fi aruncați în foc ca niște mlădițe uscate. (In 15. 1-6)

Burdufurile noi și vinul nou simbolizează Învățătura lui Hristos și oamenii cei noi. Prin pocăință, oamenii se schimbă, se purifică și se înnoiesc. În oameni ca aceștia poate să încapă doar învățătura cea nouă a lui Hristos. Fariseii erau ca niște burdufuri vechi, drept care nici n-a putut încăpea în ei învățătura cea nouă și tare a lui Hristos.

Această vedere a realității, prin simbolismul viței de vie și a vinului, a fost pierdută de către Adam și redobândită de Apostoli, fiind hărăzită nouă, tuturor creștinilor. Pe ce cale? Prin primirea cu vrednicie a Trupului și Sângelui Domnului, adică prin Sfânta Împărtășanie a celor vrednici și spovediți.

Este bine știut, că vinul de Împărtășanie este curat, fără niciun amestec sau adaos din afară, pregătit conform unei tehnologii, de foarte puțini viticultori cunoscuți. Este și aici o taină cum este și această Mare Taină a Sfintei Împărtășanii care este momentul culminant al Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii. Să le ascultăm cu frică de Dumnezeu:

- *Luați, mâncați acesta este Trupul Meu, care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor.*

Amin.

- *Beți dintru acesta toți, acesta este sângele Meu și a Legii cele Noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor.*

Amin.

- *Ale Tale dintru ale Tale, Ție Ți-aducem de toate și pentru toate.*

- *Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ție îți mulțumim Doamne și ne rugăm Ție Dumnezeului nostru.*

Cu o asemenea stare înălțătoare să încheiem această înștiințare cititorului referitor la importanța culturii viței de vie și a vinului în viața și activitatea Bisericii noastre Ortodoxe vie și luptătoare.

Bibliografia

1. Biblia. Psaltirea Regelui David.
2. Biblia. Evangelhia după Ioan.
3. *Hronograful (Biblia după ani)*. Ed. Pelerinul român, Oradea, 1992.
4. Sfântul Nicolai Velimirovici, Episcopul Ohridei și Jicei. *Simboluri și Semne*, Ed. Predania, București, 200 p.
5. *Ne vorbește Părintele Cleopa*, vol. 4, ed. Sihăstria, 1999.